

ЕТИМОЛОГІЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ НАЗВИ “КАРПАТИ”

Андрій Байцар

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. П. Дорошенка, 41, 79007, м. Львів, Україна
andro1966@ukr.net*

Географічні об'єкти, названі різними народами, є пам'ятками їхньої культури, духовного і матеріального життя та мови. Розглянуто походження й використання назви “Карпати” в науковій літературі. Проаналізовано погляди дослідників, що вивчали це питання в різні періоди.

З приводу походження цієї назви є багато гіпотез. Вчені витратили чимало зусиль у дослідженні зазначеного питання, проте жодна з сучасних теорій не має переконливих аргументів, це тільки гіпотези.

На підставі детального опрацювання та аналізу наукових і картографічних джерел, узагальнення результатів регіональних і локальних мовознавчих, історико-лінгвістичних та географічних досліджень топонімії Карпат простежено зміни в назві “Карпати”.

Хронологічно висвітлено основні картографічні твори, на яких відображені Карпати. Зроблено опис багатьох старовинних карт. На засадах опрацювання значної кількості картографічних і літературних джерел хронологічно висвітлено історію картографування території Карпат від найдавніших часів.

Вивчення назви “Карпати” не можна вважати завершеним. Географи, історики та мовознавці ще не раз звертатимуться до цієї теми.

Ключові слова: топоніміка, карта, Карпати, гірський масив.

Постановка проблеми. Правильно пояснити ту чи іншу назву, розкрити її смислове значення і походження – означає отримати важливу інформацію про минуле. Цю особливість географічних назв використовують в історичних та географічних дослідженнях для реконструкції ландшафтів минулого, вивчення особливостей освоєння території, виявлення зниклих ареалів рослин чи тварин. Проте для одержання поглибленої інформації, потрібно досліджувати їхню сукупність, сформовану під впливом характерних географічних або історичних умов. Проблема географічного називництва посідала й посідатиме важливе місце в географічній науці, зокрема у ландшафтознавстві. Ми розглянемо проблеми тлумачення слова “Карпати” та інших назв, якими позначали Карпатські гори.

Аналіз останніх досліджень. Окремі питання топоніміки розглянуто в працях географів, істориків, етнографів та мовознавців від часу виникнення цих наук. Крім того, географи самі нерідко були творцями топонімії, даючи назви материкам, островам, гірським системам тощо. Вивчення походження географічних назв безпосередньо пов'язане з вивченням історії заселення й освоєння життєвих ареалів.

Назвами Карпатських гір у польський період цікавилися Я. Головацький,

В. Поль, відомі етнографи В. Шухевич, В. Гнатюк, М. Кордуба, Я. Розвадовський. Проте спеціально топонімічне вивчення Карпат цілими діалектичними районами розпочали лише в 30-х роках ХХ ст. (Я. Рудницький, 1939). У радянський час топонімію Карпат вивчали Б. Думін (1969), Б. Лящук (1962), С. Трохимчук (1969) та ін. В часи незалежності України (1993) вийшов навчальний посібник Б. Лящука “Географічні назви Українських Карпат та прилеглих територій”.

Походження назви “Карпати” однозначно не з’ясоване. Є низка інтерпретацій цієї назви – від доіндоєвропейських (С. Роспонд) до слов’янських. Назва “Карпати” (пол. *Karpaty*, уг. *Kárpátok*, рум. *Carpați*, серб. *Karpati*, чес. і слов. *Karpaty*, нім. *Karpaten*) дуже давня. Її корені простежуються в середземноморському доіндоєвропейському субстраті.

За А. Поповим (1965, 1973) оронім виник з назви фракійського племені карпи; В. Георгієв (1956) вважає давньовірменську мову особливим фракійським діалектом і пояснює топонім Карпати від фракійського “(s)korpa-ta” – скеляста; С. Распонд (1957) переконаний, що назва Карпати походить із доіндоєвропейського “*caro*” – камінь. Такої ж думки дотримується І. Хубшмід (1967, 1969), виводячи топонім Карпати від доіндоєвропейського “*karr*” – камінь. Він зачисляє до цього ряду рум. “*scarpa*” – скеля; сербохорв. “*skrapa*” – тріщина в каміннях і в діалекті – дрібні камені; слов. “*seren*” – скелясте місце.

Водночас В. Чихарж (1960) убачає базис «сага» – камінь у середземноморському доіндоєвропейському субстраті.

Назву Карпати Р. Козлова (1987) виводить з псл. *кърпать(ь) “з вигинами, виступами, горбатий, нерівний” <*кърга “щось криве, вигнуте, вигин, виступ” <іє. (s) keg- гнути; крутити у ступені редукції з детермінативом -р-.

Словацький та чеський мовознавець і етнограф П. Шафарик, а за ним Є. Поспелов (1967) виводять оронім Карпати від слов’янського орографічного терміна “хрб”, “харабат” – хребет.

Виклад основного матеріалу. Назву “Карпати” вперше навів Геродот у V ст. до н. е. Батько історії згадував річку “*Κάρπις*” (Карпій), що впадає в Дунай [9, с.191]. За Птоlemeєм (“Керівництво з географії”), у Сарматії лежали такі гори: Сарматські, Певка (Тейки), Амадока, Гора Водін (Бодін), Гора Алан (Алаун), *Гора Карпат*, Венедські гори, Ріпейські гори. Під сучасними Карпатами Птоlemeй розумів Сарматські, Карпатські, Венедські та Певкінські гори [1, с. 321].

У Птоlemeя від назви племені бастарнів, які тут проживали, гори Карпати мали ще назву Бастарнські Альпи (лат. *Alpes Bastarnidae*).

Пейтингерова, або Певтингерова, таблиця (XIII ст.) називає Карпати Бастарнськими Альпами (*Alpes Bastarnicae*), а власне бастарнів локалізує на схід від них. Амміан Марцелін (IV ст.) називав Карпати “Кавкаланд”. Мухаммад Аль-Ідрісі (1154) у своїй праці наводить відомості про Карпати під назвою “*Karpad*”.

Нестор-літописець у «Повісті минулих літ» називав Карпати “Кавказьськими горами” (*Кавкасишскыя горы*). У давньоугорських літературних пам’ятках Карпати відомі як *Руські гори*. “Слово...” називає Карпати горами Угорськими: “... Підпер гори Угорські своїми залізними полками...”. На німецькій Ебсторфській карті XIII ст. позначені Карпати, показано державу Русь (*Rusia regio*), згадано Київ (*Kiwen*).

В офіційних угорських документах (XIII–XIV ст.) Карпати з'являються під назвою Thorchal або Tarczal (“сніжні гори”), зрідка – Montes Nivium. У німецькій історіографії Східні Карпати називають *Sanoker Berge*, або *Berge Saana*, у польській – *Сарматськими (Sarmackimi)*, або *Саноцькими (Sanockimi)*. Протягом XV–XVIII ст. європейські картографи переважно вживали назви *Карпати, Сарматські гори, Угорські гори* та ін.

Карпати (*montes Carmatici, Carpatus mons*) позначені на мапі “QVARIA • EVROPAE • TABVLA” (Четверта карта Європи) 1511 р., Венеція. Автор: Клавдій Птолемей, Бернард Сильван. На “Восьмій карті Європи” (QVARIA • EVROPAE • TABVLA) 1511 р. (Венеція) тих самих авторів – теж позначені Карпати (*Carpatus mons*). Вище Карпат підписано назву племені карпів (*Carpiani*). На “Восьмій карті Європи” (QVARIA • EVROPAE • TABVLA) 1513 р. (Страсбург, авторами якої є Клавдій Птолемей та Ніколаус Германус позначені гори: Сарматські (*Sarmatici mons*), Карпати (*Carpaty mons*), Венедські (*Venedin montes*), Амадоцькі (*Amadoci montes*), Бідонські (*Bidonus mons*), Алаунські (*Alaunus mons*).

В Антверпені 1570 р. видано мапу Вацлава Гродецького “POLONIAE FINITIMARUMQUE LOCORUM DESCRIPTIO. AUCTORE WENCESLAO GODRECCIO. POLONO” (Польща, описана в [ї] кордонах і місцевостях Вацлавом Гродецьким, поляком). На карті художнім малюнком позначено Татри (*Tatri Montes*) і Українські Карпати (без назви).

Йоганн Гонтер та Себастьян Мюнстер видали 1578 р. у Базелі карту “TRANSYLUANIA/ SIEBENBÜRGEN” (Трансильванія/Семигород). На карті зображено та підписано Карпатські гори (*Carpatus berg*).

У Кельні 1584 р. Герард Меркатор видав чергову мапу Клавдія Птолемея “EVR[OPAE] VIII. TAB[ULA]” (Карта Європи VIII). На карті зображено та підписано Карпати (*Carpatus mons*) та Сарматські гори (*Sarmatici montes*). На ще одній карті Птолемея “SCYTHIA EVROPAEA” (Європейська Скіфія, 1595 р., Базель), видавцем і друкарем якої був Себастьян Генрікпетрі, художнім малюнком зображено Карпати (*Carpata m.*). На карті “TABVLA EVROPAE VIII” (Карта Європи VIII, 1597 р., Кельн) Клавдія Птолемея та Джованні Антоніо Маджині теж зображені гори: Сарматська гора (*Sarmatus mons*), *Карпатська гора (Carpatus mons)*, Певкська гора (*Peuca mons*), Венедські гори (*Venedici montes*), Амадоцькі гори (*Amadoca montes*), Рифейські гори (*Ripbaei montes*).

З XVI ст. назва “Карпати” трапляється на картах щораз частіше, ніж інші назви Карпат. Наприклад, “VNGARIAE LOCA PRAECIPVA RECENS EMENDATA ATQVE EDITA, PER IOANNEM SAMBVCVVM PANNONIVM. IMP. M^s. HISTORICVM. 1579” (Угорщина з попередніми, повернутими місцевостями, виправлена і видана Йоанном Самбуком Панонським, істориком Імператорської величності; 1579. 1602 р., Антверпен) авторства Йоанна Самбука та Абрагама Ортелія Карпати позначені як *Mons carpathus*.

Назва “Карпати” (*Carpata mons*) є на мапі “LITHVANIA” (Литва 1609 р., Амстердам) авторства Герарда Меркатора. На карті “HVNGARIA” (Угорщина 1630 р., Амстердам, автор Герард Меркатор) Карпати підписані як *Crapate mons*. Довгу назву Карпат (*Carpatus nunc Crapak mons a Ruffijs Biefcid dictus*) Герард Меркатор та Генрік Гондій помістили на мапу “TRANSYLVANIA” (Трансильванія 1630 р., Амстердам). Така ж сама назва Карпат (*Carpatus nunc Crapak mons a Ruffijs Biefcid dictus*) зазначена на карті латинською мовою

“TRANSYLVANIA, SIBENBURGEN” (Трансільванія, Семигород. 1638 р., Амстердам) авторства Герарда Меркатора. На карті “TRANSYLVANIA, SIBENBURGEN” (Трансільванія, Семигород. 1643 р., Амстердам) авторства Герарда Меркатора та Віллема Блау (видавець Віллем Блау) теж є назва “Карпати” – *Carpatus nunc Crapak mons a Ruffiis Biefcid dictus*.

Carpates mons (у різних варіантах написання) – найпоширеніша на мапах з XVII ст. назва Карпат. Є й вона на карті “EVROPAM SIVE CELTICAM VETEREM. SIC DESCRIBERE CONABAR ABRAHAMUS ORTELIUS” (Європа або давня Кельтія, тепер описана зусиллями Абрагама Ортелія 1638 р., Амстердам) авторства Абрагама Ортелія. Стилiзованим малюнком показані Карпатські гори (*Crapak mons*) на карті “HVNGARIA REGNVN” (Королівство Угорщина. 1643 р., Амстердам) авторства Герарда Меркатора та Віллема Блау.

Карти Боплана. На карті Боплана (Guillaume Le Vasseur de Beauplan) “NOVA TOTIUS REGNI POLONIAE MAGNIQ DUCATUS LITHUANIAE CUM SUI PALATINATIBUS AC CONFINIIS EXACTA DELINEATIO PER G. LE VASSEUR DE BEAUPLAN S.R.M^{TI}S ARCHITECTUM MILITAREM ET CAPITANEUM ANNO 1651” (Нова карта всього Польського королівства, Великого князівства Литовського з їхніми воєводствами та їхніми межами докладно виконана Г. Ле Вассером де Бопланом, військовим архітектором і капітаном с[вященної] королівської] в[елично]сті року 1651) теж позначено Карпати як *Carpates montes*.

Інша його карта латинською мовою “NOVA DESCRIPTIO TOTIUS REGNI POLONICI NEC NON. MAGNI DUCATUS LITHUANIAE CUM SUI PALATINATIBUS CASTELLANIS AC CONFINIIS” (Новий опис усього Польського королівства, а також Великого князівства Литовського з межами їхніх воєводств і каштеляній 1657 р., Кельн) містить назву Карпат як *Carpatii Montes*.

На карті Боплана 1662 р. “Ukraine Pars qva Pokutia Vulgo dictur” (Землі Українські, Покуття) присутня назва гір “*Carpat*”.

На карті “REGNUM POLONIAE DIVISUM IN MAGNUM DUCATUM LITHUANIAE, MAGNAM PARVAM QUE POLONIAM, PRUSSIAM, ALBAM ET RUBRAM RUSSIAM, VOLHYNIAM, PODOLIAM, UKRANIAM. ACCEDIT OMNIUM DISTRIBUTIO IN SUOS PALATINATUS, CUM CIRCUMJACENTIBUS REGNIS, PER GERARD ET LEONARD VALK” (Польське королівство, розподілене на Велике князівство Литовське та більшу частину – Польщу, Пруссію, Білу й Червону Русь, Волинь, Поділля, Україну. Усі подані з поділом на воєводства з прилеглими королівствами, [виконано] Герардом і Леонардом Вальками [1710 р.], Амстердам) гори Карпати (*Montes Carpathy vulgo Crapak*) простягаються на схід до Зборова (*Zeberov five Zborow*).

Карта “ESTATS DE LA COURONNE DE POLOGNE SUBDIVISÉS SUIVANT L’ESTENDUE DES PALATINATS DRESSÉE SUR CE QU’EN ONT DONNÉ STAROVOLSK, BEAUPLAN, HARTNOCH, ET AUTRES AUTEURS RECTIFICE PAR LES OBSERVATIONS D’HEVELIUS ETC” (Коронні польські землі з поділом на воєводства. Відтворені за Старовольським, Бопланом, Гарткнохом та іншими авторами, доповнені за спостереженнями Гевелія та ін. 1711 р., Амстердам) авторства Гійома Сансона, Алексіє Юбера Жейо, Пітера Мортъе та Гійома Деліль відтворює гори Карпати (*Montes Crapak*) та лісові

масиви у вигляді невеликих груп дерев. На карті “MAPPA GEOGRAPHICA, EX NOVIFSIMIS OBFERVATIONIBUS REPRÆFENTANS REGNUM POLONIÆ ET MAGNUM DUCATUM LITHUANIÆ. CURA ET SUMPTIBUS TOBIÆ CONRADI LOTTER. GEOGR. AUG. VINDEL. 1759 » (Географічна карта Королівства Польщі й Великого князівства Литовського, виготовлена за найновішими спостереженнями старанням і коштами географа Тобіаса Конрада Лоттера у Аугсбурзі. 1759) Карпати позначені двома назвами – *Montes Carpathici* та *Crapack*.

Місцеве населення називало Карпати просто горами, горбами, хрбами, ховатами, хрватами, оскільки через великі розміри для їхнього найменування досить було лише номенклатурного терміна (інші об’єкти такого типу сприймали як порівнювальні з ними, що було закономірним для багатьох макротопонімів). В українському фольклорі Карпати є лише в коломийках (наймолодший фольклорний жанр, виник у XVII ст.). Нині місцеві жителі Карпат зрідка використовують їхню власну назву. Для них є Бескиди, Горгани, Черногора, Чивчини, Яворники, проте немає Карпат як єдиної гірської країни.

Конкурентом назви “Карпати” можна вважати наймення Бескиди, чи в однині – Бескид. На карті “*Partis Sarmatiae Europae, quae Sigismundo Augusto regi Poloniae potentissimo subiacet nova descriptio*” (Частини Європейської Сарматії...) чеського картографа **Андрія Пограбка**, що видана у Венеції 1570 р., частину Карпат, від витоків Дністра і далі на південний схід, позначено як *Russis Biescid* (Руський Бескид).

Зазначимо, що К. Добровольський 1938 р. констатував: місцеве населення “називає Бескидом тільки окремі гори. Перенесення назви Бескид на цілі гірські групи є виключно справою істориків, картографів і географів” (цит. за [23]).

Однак Франкове “Труснеш Кавказ, впережешся Бескидом” свідчить про протилежне. Зіставлення Кавказ – Бескид з очевидністю доводить, що І. Франко вживав тут назву Бескид із сенсом “Карпати”. Можливо, найдавнішою назвою Карпат і був оронім Товтри, а точніше – його давня доіндоєвропейська форма [12].

На радянській мапі “Карпати” (1960 р., масштаб 1:5 000 000) позначені Західні Бескиди, Високі Бескиди, Низькі Бескиди й окремо Бещади (на території Польщі).

У географічній літературі є інформація про те, що всю Карпатську дугу вперше на карту наніс польський учений С. Сташіц 1806 р. [14]. Справді, до праці “*O ziemioródtwie Karpatów i innych gór i równin Polski*” (1815) він долучив виконану 1806 р. “Карту геологічну Польщі, Молдови, Трансільванії, Угорщини та Валахії” [21]. Проте за 12 років до того першу карту Карпатських гір помістив у третьому томі описів подорожей Північними Карпатами австрійський географ Бальтазар Гакет (1739–1815) [18].

Якщо Геродот у V ст. до н. е. першим згадав про Карпати, Птолемей у II ст. їх приблизно локалізував, то Б. Гакет 1794 р. уперше ці гори як цілісність правильно “прив’язав” і оконтурив [16]. У польській та українській географії XIX ст. назву гірської системи на південному заході Галичини остаточно не визначили. Польський географ Е. Куропатницький, сучасник Б. Гакета, у “*Geografii Galicyi i Lodomerji*” (1786 р., перевид. 1858 р.), наприклад, зовсім не згадавав назви “Карпати”, для нього вони тільки “Бещади” [19]. Інший

польський географ Л. Татомир у “Geografii Galicyi” (1874) писав уже про “Карпати” [22]. Український географ Р. Заклинський у “Географії Руси” (1887) зазначив, що частина Карпат на Русі називається Бескиди [11].

Уже усталеною стала назва “Українські Карпати”, яка з’явилася в радянський час і нанесена мало не на всі географічні мапи.

Назва *Лісисті Карпати* походить від назви, яку бачимо на австро-угорських мапах німецькою як *Karpatisches Waldgebirge* та угорською як *Erdős Kárpátok* і *Keleti Kárpátok* (Лісисті Карпати і Східні Карпати), що майже відповідає сучасному поняттю Східних Карпат [20].

Як синонім “Українські Карпати” в 1940–1950-х роках широкого вжитку набув топонім “Радянські Карпати”, та, на щастя, він не прижився. Так відомий український геолог Володимир Бондарчук (1905–1993), що до Карпатських гір застосовує назви “*Радянські Східні Карпати*” у праці “Тектонічний поділ Радянських Східних Карпат (Геол. журн. АН УРСР, 1954 р., Т. 14, вип. 2, с. 21–35) та “*Радянські Карпати*” у монографії “Радянські Карпати: геолого-географічний нарис (1956 р., 179 с.).

Наприкінці XVIII ст. з’явилися перші деталізовані мапи сучасної території Українських Карпат, де позначено назви деяких гірських хребтів і вершин. Одною з них є мапа “*Carte de la Pologne Autrichienne contenant La Russie Rouge et la partie meridionale du Palatinat de Cracovie, etc.*”, видана Р. Santini у Венеції 1776 р.

Перші детальні мапи Українських Карпат з’явилися в другій половині XIX ст. в Австро-Угорській імперії: 1875 р. в Австро-Угорщині вийшли карти Карпат масштабом 1:25 000. Через два десятиліття, 1895 р., вийшла друга редакція цих карт. Після розпаду Австро-Угорщини Українські Карпати розділили кордонами три нові держави – Чехословаччина, Польща та Румунія. У міжвоєнний період Військовий географічний інститут у Варшаві розробив 482 аркуші (квадрати) “кілометровок” – карт масштабом 1:100 000, які видано протягом 1932–1937 рр.

Висновки. Отже, без знання історії географічного називництва немає народознавчого усвідомлення заселення, етнічної належності території, поваги до минулого краю та патріотичної свідомості.

Вважаємо, що назва “Карпати” походить від доіндоєвропейського терміна “кар” – камінь. Аналогічного походження такі назви: Альпи – від кельтського “alpes” – високі гори; Піреней – від баскського “пірен” – гора; Хібіни – від фінського та саамського “хібен” – невеликий горб, гора, височина та ін. Ще Е. Мурзаєв (1984) знайшов багато паралелей на рівні ностратичних мов. Він наводить такі лексеми: вірменське Քար (Qar) – камінь, Քար (Pat) – стіна; урартське “qarbi” (qarbe) – скеля; афганське “кар” (-ка) – скеля, гора; грецьке “карі”, “карін” – вершина; древньоіндійське “каркара” – гравій, галька; хінді “канка” – галька; албанське “каре” – скеля, що відобразилося в болгарському діалекті як “карпа”, “карпі”, “карпіца” – скеля, стрімчак; словенське “кар” – висота; сомалійське “кар” – скеля; “карка” – камінь в даргинській мові (Дагестан); фінське і каральське “кагі” – стрімчак; ваханське “гар” (kgar) – камінь (Таджикистан), індоіранське “гар” – гора.

Такого ж походження і назва племені “карпи” – “ті, хто живуть у горах”, які населяли Карпати за часів Римської імперії. До того самого топонімічного ряду, що й Карпати, належать топоніми *Каринтія* (нім. *Kärnten*, слов. *Koroška*) –

південна область Австрії. Топонім Каринтія В. Ніконова (1969) виводить від кельтського “сага” – скеля, камінь; іллірійського ‘karant’ – скеля); **Крас** (іт. *Carso*, нім. *Karst*, слов. *Kras*) – вапнякове прикордонне плато на південному заході Словенії, що має продовження на північний схід Італії (регіон дав назву карстовому рельєфу); **о. Карпатос** (гр. *Κάρπαθος*) в Егейському морі (Карпатос уперше згадано у гомерівській “Іліаді” під іменем *Κραπατον* (гр. *Οι δ'αρα Νίσυρον τ'είχον Κράπαθον τε Κάσον τε*); **м. Каррара** (іт. *Carrara*) у Північній Італії – місце розробки каррарського мармуру.

Назви Лісисті Карпати і Східні Карпати вперше з'явилися наприкінці ХІХ ст. на австро-угорських мапах. А назви “Українські Карпати” та “Радянські Карпати” виникли в радянський час. Термін “Українські Карпати” не є географічним, а радше політико-ідеологічним.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Античная география [сост. М. Боднарский]. – Москва: ГИГЛ, 1953. – 376 с.
2. *Байцар А. Л.* Використання місцевих географічних термінів у ландшафтознавстві / А. Л. Байцар // Тези доп. VII з'їзду Укр. геогр. т-ва. – Київ, 1995. – С. 433.
3. *Байцар А.* Місцеві географічні терміни Українських Карпат як основа термінотворення / А. Байцар, Р. Дзіковський // Створення національного інформаційного банку географічних назв : мат-ли Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 30 жовтня–3 листопада 1995 р.) – Київ, 1995. – С. 4–5.
4. *Байцар А. Л.* Використання місцевих географічних термінів у ландшафтознавстві / А. Л. Байцар // Україна та глобальні процеси : географічний вимір : зб. наукових праць. – Київ, Луцьк : Вид-во Волин. держав. ун-ту ім. Лесі Українки, 2000. Т. 1. – С. 388–390.
5. *Байцар А. Л.* Використання місцевих географічних термінів Українських Карпат у ландшафтознавстві / А. Л. Байцар // Фізична географія та геоморфологія. – Київ, 2004. – С. 7–12.
6. *Байцар А. Л.* Місцеві географічні назви Українських Карпат / А. Л. Байцар // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. геогр. – 2009. – Вип. 36. – С. 9–13.
7. *Вавричин М.* Україна на стародавніх картах: кінець ХV – перша половина ХVІІ ст. [Альбом репродукцій] / М. Вавричин, Я. Дашкевич, У. Кришталович. – Київ : Картографія, 2004. – Т. 1. – 215 с.
8. *Вавричин М.* Україна на стародавніх картах: середина ХVІІ – друга половина ХVІІІ ст. [Альбом репродукцій] / М. Вавричин, Я. Дашкевич, У. Кришталович. – Київ: Картографія, 2009. – Т. 2. – 224 с.
9. *Геродот.* Історії в дев'яти книгах / Геродот. – Київ : Наук. думка, 1993. – 576 с.
10. *Думін Б. Я.* До топонімії Українських Карпат / Б. Я. Думін // Геогр. зб. – 1969. – Вип. 9. – С. 154–162.
11. *Заклинський Р.* Географія Руси. Русь галицька, буковинська і угорська / Р. Заклинський. – Львів : Просвіта, 1887. – 150 с.+ кар.
12. *Карпенко Ю. О.* Не карпатські назви Карпат [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/old>.
13. *Лящук Б. Ф.* Географічні назви Українських Карпат і прилеглих територій : навч. посібник / Б. Ф. Лящук. – ІСДО, 1993. – 204 с.

14. Магидович И. П. История открытия и исследования Европы / И. П. Магидович, В. И. Магидович. – Москва : Мысль, 1970. – 456 с.
15. Мурзаев Э. М. Словарь народных географических терминов / Э. М. Мурзаев – Москва : Мысль, 1984. – 653 с.
16. Ровенчак І. І. Геотопоніміка – одна з неголовних підсистем географії культури / І. І. Ровенчак // Вісник Львів. ун-ту. Сер. геогр., 2013. – Вип. 41. – С. 264–272.
17. Freytag & Berndt Verlag. – 1890. (Репринтне видання).
18. Hacquet B. Neueste physikalischpolitische Reisen in den Jahren 1788 bis 1795 durch die Dacischen und Sarmatischen oder Nördlichen Karpathen / B. Hacquet. – Nürnberg, 1790–1796. – Т. 1–4.
19. Jakob G. Baltsazar Hacquet und die Erforschung der Ostalpen und Karpathen / G. Jakob. – Munchen, 1913.
20. Karte Österreich-Ungarn entworfen von Gustav Freytag. M 1:1 500 000. –Wien: Freytag & Berndt Verlag, 1890. (Репринтне видання).
21. Staszic S. O. Ziemiordztwie Karpatów, i innych gór i równin Polski / S. Staszic. – Warszawa, 1815. – 390 + X s.
22. Tatomir L. Geografia Galicyi / L. Tatomir. – Lwow, 1874. – 262 s.
23. Udolph J. Studien zu slavischen Gewässernamen und Gewässerbezeichnungen / J. Udolph. – Heidelberg, 1979.

REFERENCES

1. *Ancient geography* (1953). Moscow: GIGL, 376 pp. (In Russian).
2. Baytsar A. (1995). Using of local geographic terms in landscape researching. *Thesis VII congress of Ukrainian Geographic Community* (pp. 433). Kyiv (in Ukrainian).
3. Baytsar A. & R. Dzikovsky (1995). Local geographic terms in Ukrainian Carpathians as basis of terminology. *Creating of national bank geographic names* (pp. 4–5). Kyiv (in Ukrainian).
4. Baytsar A. (2000). Using of local geographic terms in landscape researching. *Ukraine and global processes: geographic survey* (pp. 388–390). Kyiv-Lytsk, VNU im. L. Ukrainky (in Ukrainian).
5. Baytsar A. (2004). Using local geographic terms of Ukrainian Carpathians in landscape researching. *Physic geography and geomorphology* (pp. 7–12). Kyiv (in Ukrainian).
6. Baytsar A. (2009). Local geographical terms in Ukrainian Carpathians. *Visnyk of the Lviv University. Series Geography*, 36, 9–13 (in Ukrainian).
7. Vavrycnun M. & Ja. Dashkevych, & U. Kryshtalovych (2014). *Ukraine on ancient maps: last XV – first half XVII cen.*, Kyiv: DNVP “Cartography”, 215 pp. (in Ukrainian).
8. Vavrycnun M. & Ja. Dashkevych, & U. Kryshtalovych (2009). *Ukraine on ancient maps: middle XVII – second half XVIII cen.*, Kyiv: DNVP “Cartography”, 224 pp. (in Ukrainian).
9. Herodotus (1993). *History*. Kyiv: Naykova Dymka, 576 pp. (in Ukrainian).
10. Dymin B. (1969). About toponymy of Ukrainian Carpathians. *Geografichnuy zbirnyk*, 9, 154–162 (in Ukrainian).

11. Zaklynskuy R. (1887). *Geography of Rus. Rus Galician, Bukovina and Hungarian*. Lviv: Prosvita, 150 pp. + maps. (in Ukrainian).
12. Karpenko Ju. Not carpathians names Carpathians. Available at: <http://www.nbuv.gov.ua/old>. (in Ukrainian).
13. Ljashchuk B. (1993). *Geographic names of Ukrainian Carpathians and neighbor territories*. Kyiv: ISDO, 204 pp. (in Ukrainian).
14. Magidovych I. P. & Magidovych V. I. (1970). *History of discovery and researching Europe*. Moscow: Mysl, 456 pp. (in Russian).
15. Murzaev E. M. (1984). *Dictionary of national geographic terms*. Moscow: Mysl, 653 pp. (in Russian).
16. Rovenchak I. I. (2013). Geotoponymics – one of not main subsystem geography of culture. *Visnyk of the Lviv University. Series Geography, 41*, 264–272 (in Ukrainian).
17. Freytag & Berndt Verlag (1890). Wien (in German).
18. Hacquet B. *Neueste physikalischpolitische Reisen in den Jahren 1788 bis 1795 durch die Dacischen und Sarmatischen oder Nördlichen Karpathen (1790–1796)*, Nürnberg (in German).
19. Jakob G. (1913). *Baltsazar Hacquet und die Erforschung der Ostalpen und Karpathen*, Munchen (in German).
20. *Karte Österreich-Ungarn entworfen von Gustav Freytag*. M 1:1500000 (1890). Wien: Freytag & Berndt Verlag (in German).
21. Staszic S. (1815). *Ziemiorodztwie Karpatów, i innych gór i równin Polski*, Warszawa, 390 pp. (in Polish).
22. Tatomir L. (1874). *Geografia Galicyi*, Lwow, 262 pp. (in Polish).
23. Udolph J. (1979). *Studien zu slavischen Gewässernamen und Gewässerbezeichnungen*, Heidelberg (in German).

ETYMOLOGY AND USING OF THE NAME "CARPATHIANS"

A. Baitsar

*Ivan Franko Lviv National University of Ivan Franko,
Doroshenko, str, 41, 79007, Lviv, Ukraine
andro1966@ukr.net*

Geographical names which are given by different peoples are monuments of culture, spiritual and material life and language. The origin and use of the name "Carpathians" in the scientific literature are considered. The views of researchers who have studied this question in different periods are analyzed.

Regarding the origin of this name there are many hypotheses. Scientists spend much effort in the study of this issue, but none of the existing theories at present no convincing arguments, only hypothesis.

Based on a detailed study and analysis of scientific and cartographic sources, the results of the regional and local linguistic, historical-linguistically and geographical research of Carpathian place names are summarized, the changes in the name of «Carpathians» is followed.

The basic cartographic works on which depicted the Carpathians are characterized. Descriptions of many antique maps are made. Based on the study and mapping significant

number of references in this paper the history of mapping the Carpathian Mountains from ancient times is highlighted.

Research of the title "Carpathians" cannot be considered complete. Geographers, historians and linguists more than once will turn to this topic.

Key words: place names, geographic map, Carpathians, mountain range.